

K potrebe aktualizácie
KONCEPCIE ŠTÁTNEJ POLITIKY STAROSTLIVOSTI O SLOVÁKOV ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ DO ROKU 2015.
(Dušan Klimo, október 2012)

Vývoj v slovenskom zahraničí počas posledných dvadsať rokov čoraz dôraznejšie nastoluje potrebu dôkladného prehodnotenia doterajšieho prístupu relevantných orgánov a inštitúcií Slovenskej republiky k Slovákom žijúcim v zahraničí (k osobám hlásiacim sa k slovenskému pôvodu).

Prax ukazuje, že parametre politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k „zahraničným Slovákom“ už dávno nezodpovedajú reálnym podmienkam a s nimi súvisiacim potrebám a požiadavkám slovenskej diaspóry, najmä tých Slovákov, ktorí žijú a pôsobia na „Západe“.

Nezohľadňovanie legitímnych potrieb a požiadaviek (výber pozri dole) pociťujú vo svojom živote a spoločenskom postavení nielen príslušníci skorších emigračných vln a ich potomkovia, ale aj občania Slovenskej republiky, z novodobých migračných prúdov, smerujúcich prevažne do štátov západnej Európy a Zámoria.

Dôsledky dlhodobého neriešenia už dávno známych problémov sa prejavujú o.i aj v dramatickom poklese počtu osôb, ktoré sa v zahraničí hlásia k slovenskému pôvodu (v r. 1990/1991 ich bolo ca. 2,5 mil., v r. 2010/2011 už ani nie 1 mil.). Tento alarmujúci vývoj ostáva zo strany relevantných orgánov a inštitúcií SR dlhodobo nepovšimnutý. Preto sa netreba čudovať, že zo slovenskej strany sa doteraz nepodnikli žiadne kroky, ktoré by pokračujúci pokles počtu Slovákov žijúcich v zahraničí aspoň pribzdili a prípadne zastavili. O revitalizácii slovenskej pospolitosti v zahraničí sa za daných podmienok nedá ani len snívať.

Príznačným pre ľahostajno-nevšímavý prístup k tejto nadmieru naliehavej skutočnosti je spôsob, akým sa „**KONCEPCIA ŠTÁTNEJ POLITIKY STAROSTLIVOSTI O SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ DO ROKU 2015**“ snaží tento problém obísť. Ako príklad postačí uviesť z textu „*Koncepcie..do r.2015*“ údaj o počte Slovákov žijúcich v zahraničí v roku 2007, kedy bola „**KONCEPCIA...DO ROKU 2015**“ predložená na schválenie do NRSR. Napriek vtedy už všeobecne známym výsledkom sčítania obyvateľstva v USA (v r. 2000) a v Českej rep.(v r.2001), kde žijú najpočetnejšie slovenské komunity (celkový pokles oproti r. 1990/91 o viac ako 1,3 mil.) sa pri stanovení cieľov a rámcových podmienok v „**KONCEPCIIDO ROKU 2015**“ vychádzalo z absolútne nerealistických 2,25 mil. Slovákov žijúcich v zahraničí. Ako môže celá „**KONCEPCIA ŠTÁTNEJ POLITIKY STAROSTLIVOSTI O SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ DO ROKU 2015**“ stáť na pevných základoch, keď sa východiskové parametre nekryjú s realitou (ako je to v prípade nesprávnych údajov o počte osôb, ktoré sa v zahraničí hlásia k slovenskému pôvodu)?

Objektívna analýza (pre mnohých) neuspokojivého stavu v slovenskej diaspóre ukazuje, že hlavnou príčinou kritickéj situácie a najväčšiu prekážku na ceste k náprave predstavujú legislatívne nedostatky obsiahnuté v „**KONCEPCII ŠTÁTNEJ POLITIKY STAROSTLIVOSTI O SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ DO ROKU 2015**“ Obsahové zameranie „**KONCEPCIE ...do r.2015**“ je nastavené tak, že sú prednostne zohľadňované potreby a požiadavky slovenských komunít zo strednej a juhovýchodnej Európy. Uprednostňovanie týchto komunít sa najvýraznejšie prejavuje v každoročnom procese rozdeľovania dotácií. Štatistické

vyhodnotenie výšky pridelených finančných prostriedkov v závislosti od štátov / regiónov v rokoch 2006 - 2012 dokazuje, že krajské organizácie zo štátov strednej, východnej a južnej Európy získali v priemere 75 % z celkovej sumy. Zvyšok „slovenského sveta“ (západná Európa, severná a južná Amerika, Blízky Východ, južná Afrika a Austrália) sa musel uspokojiť s 25% z celkového objemu.

Uvedené čísla dokumentujú zjavnú, roky pretrvávajúcu nevyváženosť pri rozdeľovaní dotácií pre slovenské zahraničie. Bolo by však nespravodlivé, keby sa ÚSZZ podsúvalo zámerné uprednostňovanie spolkov zo strednej a juhovýchodnej Európy na úkor „Západu.“ ÚSZZ je pri plnení svojich úloh viazaný o.i. aj ustanoveniami z „KONCEPCIE...DO R. 2015“, čím sú rozsah a efektivita jeho pôsobenia značne zúžené.

Pri hľadaní riešení problémov a východísk smerujúcich k zvýšeniu vzájomnej dôvery a porozumenia medzi slovenským zahraničím a Slovenskou republikou je v prvom rade potrebné dohodnúť sa na témach a tématických okruhoch zásadného významu (priority), ako aj na jasných, nespochybniteľných „pravidlách hry“. Uvádžam niekoľko návrhov na diskusiu:

-1 –

„Konceptia... do r. 2015.“ v súčasnej podobe je nadmieru rozsiahla, komplikovaná a môžu sa v nej vyznať len špecialisti zo Slovenska. Prínosom by bola „zoštíhlená“ verzia „Konceptie... do r. 20...“, v podobe praktickej príručky, zrozumiteľnej aj laickej verejnosti t.z. aj Slovákom v zahraničí.

-2-

Nová „Konceptia... do r. 20...“ by už nemala mať podobu dogmy, ale jej „duch“, obsah a forma by mali pružne reagovať na potreby a požiadavky aktuálnych procesov v slovenskej diaspóre.

-3-

Vypracovanie novej „Konceptie... do r. 20...“ by malo byť zverené do rúk takým odborníkom zo Slovenska, ktorí by boli otvorení aj nekonvenčným myšlienkam, nebránili by sa spolupráci so zástupcami slovenského zahraničia a ktorí by v prvom rade hľadali spôsoby riešenia problémov, na rozdiel od zaužívanej praxe, keď sa priorityne uvádzajú dôvody, prečo sa problémy nedajú riešiť.

-4-

Nejasnosti v interpretácii niektorých častí „Konceptie... do r. 2015.“ by mohlo pomôcť odstrániť jednoznačné stanovisko vlády SR resp. NRSR, zvlášť ohľadom kladenia dôrazu na objektivitu a vyváženosť, prípadne váhu záujmu pri posudzovaní slovenských komunít v zahraničí.

-5-

Zákon č.474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí je potrebné v spolupráci so zástupcami slovenského zahraničia čo najskôr novelizovať.

-6-

Treba čo najskôr podniknúť kroky / prijať rámcové opatrenia s cieľom zastaviť dramatický pokles počtu osôb hlásiacich sa v zahraničí k slovenskému pôvodu.

Výber zo zoznamu základných požiadaviek Slovákov zo zahraničia.

1. Zriadenie stálej komisie pre Slovákov žijúcich v zahraničí (SvZ) pri Výbore pre zahraničné veci NRSR, kde by SvZ mali trvalé zastúpenie.
V relevantných výboroch NR SR by SvZ mali status pozorovateľa s hlasom poradným
2. Novelizácia zákona č.474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí za pripomienkovacej a dohliadacej účasti zástupcov SvZ počas celého procesu novelizácie
ÚSŽZ by sa mal stať ústredným orgánom štátnej správy s vlastným rozpočtom. O predsedovi ÚSŽZ by rozhodovala NR SR, pričom SvZ by dostali možnosť navrhnúť vlastného kandidáta.
Uviesť do života systém konzulárnej evidencie SvZ
3. Novelizovanie zákona o občianstve SR, ktorá by umožnila získať občianstvo SR každej osobe, ktorá má aspoň jedného predka slovenského pôvodu. (bez ohľadu na počet predchádzajúcich generácií alebo dĺžku pobytu na území Slovenska (Lex sanguinis)
4. Vytvorenie legislatívneho rámca a zabezpečenie finančných prostriedkov za účelom právnej ochrany slovenských rodín, detí a mládeže v zahraničí
5. Vytvorenie legislatívneho rámca a zabezpečenie finančných prostriedkov za účelom podpory škôl s vyučovacím jazykom slovenským a vzdelavacích centier v zahraničí
6. Navýšenie finančných prostriedkov v dotačnom systéme pre SvZ na minimálne takú úroveň, ako dostávajú menšiny na Slovensku (v r. 2012: 4.5 mil. €)
7. Vytvorenie legislatívneho rámca a zabezpečenie finančných prostriedkov za účelom podpory duchovnej starostlivosti o SvZ.
8. Zabezpečenie voľného príjmu programov RTVS v zahraničí
9. Vytvorenie podmienok pre pravidelné vysielanie RTVS o živote, činnosti, kultúre atď. SvZ
10. Treba čo najskôr podniknúť kroky / prijať rámcové opatrenia s cieľom využitia potenciálu v slovenskom zahraničí pri aktívnej podpore záujmov Slovenskej republiky (ofenzívny lobing)